

Justitiedepartementet

Nationellt centrum för kvinnofrids (NCK) yttrande över betänkandet Ett starkt straffrättsligt skydd mot köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, m.m. (SOU 2016:42)

NCK:s övergripande synpunkter

Viktiga förslag och åtgärder föreslås i utredningen som bidrar till att skydda barn mot utnyttjande genom köp av sexuella tjänster och handlingar. NCK anser att det förslag som presenteras beträffande oaktsamhetskravet 6 kap. 13 § brottsbalken leder till att barn får ett starkare skydd mot sexuella övergrepp. NCK delar däremot inte utredningens slutsats att brottet köp av sexuell tjänst ska gradindelas, och att kravet på dubbel straffbarhet vid köp av sexuell tjänst utomlands ska finnas kvar. Benämningen av samma brott bör även ändras.

Brottet köp av sexuell tjänst ska gradindelas

NCK ansluter sig till utredningens uppfattning om att 2011 års straffskärpning av köp av sexuell tjänst inte fått önskvärt genomslag. Bedömningen av straffvärde och påföljdsval tycks fortfarande vara likformig, och försvårande omständigheter utreds inte tillräckligt av de brottsbeivrande myndigheterna. Det är såldes mycket ovanligt att påföljden bestäms till något annat än böter.

Det kan vara angeläget att lagstiftningen förtydligas på så sätt att det skapas bättre förutsättningar för de rättsvårdande myndigheterna att göra en differentierad bedömning av straffvärdepåverkande omständigheter. NCK är tveksamma till att en gradindelning av brottet löser problematiken.

NCK delar flera av de synpunkter som framförs i det särskilda yttrandet som bilagts utredningen. Här påtalas bland annat att det finns risk för att en gradindelning av brottet köp av sexuell tjänst leder till att rättsväsendets resurser huvudsakligen satsas på de mer straffvärda fallen, och att en gradindelning kan

komma att uppfattas som att sexköp generellt sett är mindre klandervärda än tidigare. En gradindelning skulle också kunna uppfattas som ett tecken på att den svenska lagstiftningen gör skillnad mellan olika former av sexköp och prostitution.

NCK föreslår därför att brottet köp av sexuell tjänst kvarstår i sin nuvarande utformning. Inom ramen för detta bör rättsväsendets myndigheter utveckla rutiner på så sätt att dessa brott utreds mer fullständigt, så att försvårande omständigheter beaktas vid straffvärdebestämningen. Därigenom skulle en mer nyanserad bestämning av enskilda gärningars straffvärde kunna göras med den nuvarande straffskalan.

Avslutningsvis vill NCK tillägga att prostitution alltid är förenat med en utsatthet, och det skulle vara olyckligt om detta hamnade i skuggan av den grövre brottsrubriceringen.

Dubbel straffbarhet

NCK delar inte utredningens slutsats att kravet på dubbel straffbarhet vid köp av sexuell tjänst utomlands ska finnas kvar. Det är riktigt att undantag från dubbel straffbarhet inte existerar i dag vid sexualbrott mot vuxna. Det finns skäl att ifrågasätta ett krav på dubbel straffbarhet vid köp av sexuell tjänst utomlands, liksom vid andra typer av sexualbrott mot vuxna med anledning av den kränkning av offrens integritet som denna typ av brottslighet innebär. Den internationella samsynen kring ett förbud mot köp av sexuella tjänster är i dag större än vid den förra utredningen av brottet. Flera länder har anammat en lagsstiftning som liknar den svenska, och Norge, Island, Frankrike och Nordirland har kriminaliserat köp av sexuella tjänster. Länder som Norge och Island har dessutom undantagit brottet från kravet på dubbel straffbarhet. Det kan därför hävdas att det numera finns en tillräckligt stor samsyn kring brottets allvarlighet att ett undantag från kravet på dubbel straffbarhet kan införas.

I utredningen *Förbud mot köp av sexuell tjänst* (SOU 2010:49) hänvisas till tidigare undersökningar inom området som visar att mer än 70 procent av de personer som uppgav att de hade köpt sexuella tjänster någon gång hade gjort det senaste köpet utomlands. NCK anser att det inte är rimligt att köpare av sexuella tjänster kan göra detta straffritt endast med hänvisning till att gärningen begåtts i ett annat land än Sverige. Förbudet mot köp av sexuella tjänster är en viktig markering att det är oacceptabelt att köpa tillgång till en annan människas kropp och bör även fungera normerande vid vistelser utomlands. Då straffbestämmelsen om förbud mot köp av sexuella tjänster har

medverkat till en minskning av brott begångna i Sverige, finns goda förutsättningar för att motsvarande minskning även skulle ske beträffande svenska medborgares köp av sexuella tjänster utomlands. Dessutom kan offer för prostitution vara utsatta för människohandel och vara en del av en grov internationell brottslighet. Svenska medborgare bör inte kunna bidra till att sådan brottslighet kan fortgå utan rättslig bestraffning. Det ska inte vara accepterat att köpa sexuella tjänster oavsett var det sker eller var offren för prostitution befinner sig. En lagstiftning som inte fullt ut återspeglar denna syn på köp av sexuella tjänster kan riskera att urholka respekten för straffbestämmelsen och att motverka den attitydförändring som förbudet medfört i Sverige.

Med anledning av ovanstående synpunkter anser NCK att ett undantag från kravet på dubbel straffbarhet för köp av sexuell tjänst bör införas.

Utformningen av straffskalan för köp av sexuell handling av barn och Brottet köp av sexuell handling av barn ska gradindelas

NCK delar utredningens uppfattning att det är av stor angelägenhet att samhället skyddar barn och unga från att dras in i prostitution.

Studier visar att unga som har erfarenheter av prostitution tar allvarlig skada i form av ohälsa av olika slag. Det finns också forskning som visar att unga säljer sexuella tjänster som ett led i ett självska debeteende. Det bör också uppmärksammas att många av dessa barn dessutom har en problematisk bakgrund som innefattar en utsatt livssituation i övrigt. Utnyttjande av barn genom prostitution måste ses som allvarligt ur straffvärdesynpunkt. NCK delar därför utredningens förslag om att brottet köp av sexuell handling av barn skärps. Det bör inte heller vara möjligt att utdöma böter som påföljd för detta brott.

NCK vill dock betona att barn som säljer sexuella tjänster alltid befinner sig i en utsatt situation, och att köp av sexuell handling av barn är ett allvarligt brott.

Brottet bör benämnas utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling

NCK tillstyrker utredningens förslag att brottet *köp av sexuell handling av barn* i stället ska benämnas *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling*. Ändringen bidrar till att spegla brottets allvarlighet, och sätter i högre grad fokus på att det inte

är frågan om en affärsmässig transaktion mellan två jämbördiga parter.

Övrigt vad gäller köp av sexuell tjänst

NCK menar dessutom att det borde övervägas om inte även brottet *köp av sexuell tjänst* ändras såsom förslaget ovan. En benämning såsom ”utnyttjande genom köp av sexuell handling” uttrycker att köpa sig tillgång till en annan vuxen människas kropp inte heller är en affärsmässig transaktion mellan två jämbördiga parter, utan handlar om ett utnyttjande av en person som befinner sig i en utsatt situation.

En ny utformning av oaktsamhetsbestämmelsen i 6 kap. 13 § BrB

NCK ställer sig bakom den föreslagna lagändringen då den kommer att ställa mer långtgående krav på åtgärder från gärningspersonens sida för att förvissa sig om barnets ålder.